

Inhoud

	Voorwoord	1
1	Het pedagogisch quotiënt	3
	<i>Hilda Amsing, Henk Iutje Spelberg, Alexander Minnaert en Linda Greveling</i>	
1.1	Inleiding	3
1.2	Wat is 'pedagogisch'?	4
1.3	Opvattingen over pedagogische kwaliteit	4
1.4	Indicatoren van pedagogische kwaliteit: tests	6
1.5	Haken en ogen	8
1.6	Indicatoren van pedagogische kwaliteit	12
1.7	Een balans	16
	Literatuur	17
	OPVOEDING & HULPVERLENING	19
2	De 'goede' opvoeding in het gezin: over veranderende kwaliteitsnormen in de twintigste eeuw	21
	<i>Nelleke Bakker</i>	
2.1	Inleiding	21
2.2	Karaktervorming (ca. 1890-ca. 1930)	23
2.3	Vorming tot gemeenschapszin (ca. 1930-ca. 1970)	27
2.4	Zelfontplooiing (vanaf ca. 1970)	35
2.5	Conclusie	39
	Literatuur	41

3	De kwaliteit van de opvoeding	
	Interactie-effecten van leer- en gedragsproblemen met de kwaliteit van de opvoeding van de ouders en de school	45
	<i>Dick van Peer</i>	
3.1	Inleiding	45
3.2	Interactiepatronen in het gezin met een kind met LGP	48
3.2.1	Sociale ondersteuning	50
3.2.2	De rol van toekomstverwachtingen van ouders van kinderen met LGP in het opvoedingsgedrag	52
3.3	Communicatieproblemen in gezinnen met kinderen met LGP	53
3.4	Interventieprogramma's	55
3.5	Conclusie en discussie	57
	Literatuur	58
4	Het woord is aan de groepsleiding	
	Reflecties uit de kinderopvang op pedagogische professionaliteit	61
	<i>Pauline Schreuder en Greetje Timmerman</i>	
4.1	Inleiding	61
4.2	De pedagogische relatie en professionele interactievaardigheden in de kinderopvang	62
4.3	Het onderzoek	64
4.4	Resultaten	71
4.5	Conclusie en discussie	79
	Literatuur	80
5	De ondertoezichtstelling in de gezinsvoogdij: een effectieve vorm van interventie?	83
	<i>Jana Knot-Dickscheit en Liesbeth Blommert</i>	
5.1	Inleiding	83
5.2	Ondertoezichtstelling	84
5.3	Kenmerken van gezinnen met kinderen met een ondertoezichtstelling	86
5.4	Uitvoeringspraktijk van de ondertoezichtstelling	88
5.4.1	Knelpunten in de uitvoeringspraktijk van de hulpverlening bij ondertoezichtstelling	89
5.4.2	Kwaliteitsverbetering binnen de gezinsvoogdij	90
5.5	Effectiviteit van de ondertoezichtstelling	93
5.5.1	Het meten van probleemreductie en doelrealisatie binnen de gezinsvoogdij-instellingen	93
5.5.2	Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van de ondertoezichtstelling	95

5.5.3	Knelpunten bij gemeenschappelijk onderzoek naar de effecten van de ondertoezichtstelling	97
5.6	Conclusie	97
	Literatuur	98
6	Pedagogische kwaliteiten van voorzieningen voor residentiële jeugdzorg	103
	<i>Annemiek Harder, Margrite Kalverboer, Erik Knorth en Tjalling Zandberg</i>	
6.1	Inleiding	103
6.2	Methode	104
6.3	Kwaliteit van zorg	104
6.4	Kwaliteit van residentiële jeugdzorg	107
6.5	Conclusies en aanbevelingen	115
	Literatuur	119
	ONDERWIJS & EDUCATIE	123
7	De ideale leraar	
	Een historisch perspectief op het belang van kennis voor het leraarschap	125
	<i>Hilda Amsing en Mineke van Essen</i>	
7.1	Inleiding	125
7.2	Beroepsbeelden	126
7.3	De cursus Onderwijsvernieuwing van het Paedagogisch Centrum van de Nederlandse Onderwijzers Vereniging	129
7.4	Het spoor terug: 1800-1950	137
7.5	Op weg naar de eenentwintigste eeuw	142
7.6	Conclusie	145
	Literatuur	146
	Overzicht aangehaalde lesbrieven	150
8	De pedagogische kwaliteit van differentiatie in het onderwijs	151
	<i>Roel Bosker en Simone Doolaard</i>	
8.1	Inleiding	151
8.2	Hoe groot zijn verschillen tussen leerlingen in Nederland?	152
8.3	Differentiatie in het onderwijs	154
8.3.1	Differentiatie in het voortgezet onderwijs	154
8.3.2	Differentiatie in het basisonderwijs	155
8.3.3	Differentiatie en adaptief onderwijs: begripsverwarring	157
8.3.4	Effecten van differentiatie	158

8.3.5	Differentiatie als ingrediënt van adaptief onderwijs	159
8.3.6	Samenvattend	161
8.4	Randvoorwaarden op het niveau van de school: de grenzen aan differentiatie	161
8.5	Slot	164
	Literatuur	164
9	Adaptief onderwijs als cyclus	169
	<i>Roelande Hofman, Jannet de Jong-Heeringa en Hilda Amsing</i>	
9.1	Inleiding	169
9.2	Adaptief onderwijs: definiëring	171
9.3	Adaptief onderwijs: een cyclische benadering	173
9.4	Adaptief onderwijs en het inspectietoezicht	176
9.4.1	Inspectietoezicht en kwaliteit van de school	176
9.4.2	De diagnostische cyclus van adaptief onderwijs in het Toezichtkader	177
9.4.3	Typologie van adaptief onderwijs en de kwaliteit van een school	179
9.5	Adaptief onderwijs, een praktijkvoorbeeld	180
9.5.1	Leren in Beeld als veelbelovende praktijkvariant	181
9.5.2	Basisschool Het Hofje	182
9.5.3	De diagnostische cyclus van adaptief onderwijs in basisschool Het Hofje	183
9.5.4	Observaties in de groep	186
9.6	Conclusie en discussie	189
	Literatuur	191
10	Kwaliteit van het basisonderwijs vanuit een 'begeleidingsperspectief'	
	Onderwijs- en leerlingenzorg als metacriterium	193
	<i>Wim Meijer, Aly Veenstra en Alexander Minnaert</i>	
10.1	Inleiding	193
10.2	Perspectieven op kwaliteit: over buitenstaanders, betrokkenen en zorg	194
10.3	Het begeleidingsperspectief op het snijvlak van verschillende wetenschappelijke tradities	197
10.4	Onderwijsveranderingen en de actualiteit van het begeleiderperspectief	200
10.5	Welke positie nemen begeleiders in: selectie, advies, consultatie?	202
10.6	Op zoek naar hedendaagse kwaliteitscriteria	205
10.7	Voorbeelden van protoprofessionalisering in het onderwijs	207

10.8	Tot slot: onderwijs- en leerlingenzorg als pedagogische kwaliteit	211
	Literatuur	211
11	Leren en pedagogische kwaliteit in het studiehuis	213
	<i>Pauline Schreuder en Greetje van der Werf</i>	
11.1	Inleiding	213
11.2	Pedagogisch perspectief en pedagogische taken	214
11.3	Het nieuwe leren	216
11.4	Pedagogische kwaliteit van het studiehuis	221
11.5	Conclusie en discussie	224
	Literatuur	225
12	Toen de Amboneesjes kwamen	
	Achtergrond, theorie en praktijk van het onderwijs aan drie generaties Molukse kinderen in Nederland 1951-2008	229
	<i>Ellis Jonker</i>	
12.1	Bruine kleuters in de klas; inleiding	229
12.2	Tropisch onderwijs op Nederlandse bodem	231
12.3	Kampscholen	235
12.4	Buitenscholen	238
12.5	Overlast en opstand	242
12.6	Problematisering	244
12.7	CUMI-leerlingen en eigentaalonderwijs	248
12.8	Molukse onderwijsinitiatieven en zorgen om de derde generatie	252
12.9	Postkoloniale lessen voor intercultureel onderwijs	256
	Literatuur	258
13	Pedagogisch quotiënt en intelligentiequotiënt	261
	<i>Els van Houten</i>	
13.1	De term 'pedagogisch quotiënt'	261
13.2	Wat een leraar zou moeten kunnen	261
13.3	Hoe hoogbegaafde leerlingen zijn	263
13.4	Wat hoogbegaafde leerlingen van hun leraar vragen	265
13.4.1	Pedagogische professionaliteit	266
13.4.2	Didactische professionaliteit	268
13.4.3	Vakinhoudelijke professionaliteit	270
13.4.4	Organisatorische professionaliteit	271
13.4.5	Reflexieve professionaliteit en de persoon van de leraar	272
13.4.6	Conclusie	273
13.5	Wat de school eraan zou moeten doen	273

13.6	Als hoogbegaafde leerlingen niet krijgen wat ze nodig hebben	274
13.7	Onderzoek naar de kennis en professionaliteit van kleuterleerkrachten bij leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong	276
13.8	Slot	279
	Literatuur	280

14 Alleen in de klas

	De sociale positie van leerlingen met beperkingen en/of gedragsproblemen in het onderwijs	283
	<i>Sip Jan Pijl en Marloes Koster</i>	
14.1	Inleiding	283
14.2	Het onderzoek	285
14.3	De sociale positie van leerlingen met gedragsproblemen: een vergelijking tussen regulier en speciaal onderwijs in Duitsland	285
14.4	De sociale positie van jonge kinderen met een beperking in Nederland	288
14.5	Sociale vaardigheden en sociale positie van leerlingen in Noorwegen	293
14.6	Conclusie en discussie	296
	Literatuur	297

15 Dilemma's en uitdagingen in de volwassenen-educatie

		301
	<i>Theo van Dellen en Max van der Kamp</i>	
15.1	Inleiding	301
15.2	Volwasseneneducatie: een gebiedsverkenning	301
15.3	Maatschappelijke veranderingen en hun invloed op volwasseneneducatie	302
15.4	De deelname aan de volwasseneneducatie	308
15.5	Voorbeelden van volwasseneneducatie: ROC's en een interne opleidingsafdeling	309
15.6	Dilemma's en uitdagingen	314
15.7	De (ped)agogische kwaliteit van de volwasseneneducatie: het leerklimaat	318
	Literatuur	320

16 Ontwikkeling van mens en organisatie: de culturele dimensie

		323
	<i>Theo van Dellen en Meindert Slagter</i>	
16.1	Inleiding	323
16.2	Human Resource Development: verschillen in benadering	323

16.3	Twee HRD-typerende gevalsbeschrijvingen	325
16.4	Is HRD vooral een kwestie van aanpassen?	327
16.5	Ontwikkeling van mens en organisatie in drie perspectieven	329
16.6	De culturele dimensie van ontwikkeling van mens en organisatie: leerklimaat of meer?	334
	Literatuur	336
	Over de auteurs	339
	Personenregister	345
	Zakenregister	347